

Живко М. Андријашевић, ЦРНОГОРСКЕ ТЕМЕ, Историјски
институт Црне Горе, Подгорица 1998, 178 страна

Живко Андријашевић није непознато име у црногорској историографији. Својим радовима, овај аутор најмлађе генерације црногорских историографа је већ одавно наговестио, да не припада оној категорији историчара којима је историја само интелектуална егзистенција, него и онима којима је историјска наука изазов у трагању и сталном промишљању. Свој таленат историчара, који не робује клишеима и ауторитетима, представио је на најбољи могући начин књигом "Црногорске теме", која у суштини представља избор његових радова објављених у периоду од 1995. до 1997. године. Ако се погледају наслови објављених радова уочиће се да они тематски припадају истраживачком кругу интересовања аутора, који се у највећем дијелу хронолошки може ситуирати у историју Црне Горе XVIII и XIX вијека. Први рад у књизи "Стварање култа Русије у Црној Гори у XVIII вијеку" (5-26) представља мали оглед о теми која историографски није нова, али је у овом раду обрађена на један синтетизован, зрео начин, кроз анализу релевантне литературе и закључцима који су у многим аспектима плод дубоко промишљеног и зналачки структурираног реда тока мисли, које одударују од устаљених стереотипа. Аутор уочава да је "култ

Русије" у Црној Гори настао из одређених политичких разлога, заслугом једне политичке групације, али да је, за разлику од сличних политичких култова, овај надживио и специфичне историјске околности које су условиле његову појаву, и политички центар који је радио на његовом ширењу и учвршћивању, постајући на тај начин дио традиције код Црногораца. У раду "Бој на Крусима у национално-политичкој идеологији Црне Горе (1796-1878)" (26-41) аутор један конкретан историјски догађај (велику побједу Црногораца над војском скадарскога Махмут-паше на Крусима 1796), који означава као почетак једне нове фазе националослободилачке акције Црне Горе, проматра кроз опцију концепта национал-политичке идеологије, односно утицаја овога догађаја на профилисање пожељне политичке свијести код Црногораца у наведеном периоду. За разлику од претходних, рад под насловом "Основни подаци о Књажевину Црној Гори 1852-1878" (41-53) у суштини је покушај стварања историјског рама за Књажевину у наведеном периоду, са подацима који се налазе расути по литератури, али нигдје на једном мјесту на овако језгровит и јасан начин презентовани. Овако структуриран рад може бити и изванредна основа за цијеловитије разумије-

вање тематског оквира следећег - "О циљевима државне политике Црне Горе 1852-1878" (53-67), који наизглед кореспондира с претходним, и то не само у хронолошком одређењу. Аутор уочава јасну разлику између државне стратегије књаза Данила (стицање међународног признања и територијално увећање Црне Горе до потпуне реализације државног концепта) и његовог наследица књаза Николе, који почев од шездесетих година XIX вијека протезира династичке претензије и жељу да од Црне Горе направи балкански Пијемонт. Тежња књаза Николе да Црна Гора заузме пијемонтску позицију у српском национал-ослободилачком покрету и да засједне на пријесту будуће уједињене српске државе био је основни стратешки циљ његове државне политике. Колики је био његов утицај на историјске токове, колико је у томе партиципирао карактер његове личности, може се сазнати из јединственог истраживачког огледа "Књаз Никола као личност - у политици Црне Горе 1860-1878" (67-104), који представља малу етнопсихолошку студију засновану на примарним историјским изворима и методологији која није уобичајена у црногорској историографији. Овим текстом, као и онима под насловом "Господар Никола I" (104-110), "Црногорци и власт" (136-142), "Црногорци и политика" (142-145), те текстом "Господарева Ђеца" (145-148) Андријашевић је још једном показао, да припада реду најлуциднијих аналитичара

историје менталитета, дисциплине која у нас још тражи мјесто под сунцем. Поред наведених, књига садржи и текстове чисто "занатске" природе: "Нови подаци о операцији за ослобођење Бара 1877. године" (110-120), "Неке грешке у презентацији тема из историје Црне Горе у уџбеницима за основну школу" (120-136), те мањи оглед "Како убити књаза" (148-149) о једном необичном покушају убиства књаза Николе билијарским штапом од извјесног Франческа Бастијанчића са Раба 1864. године. Књига се завршава објављеним приказима на књиге војводе Сима Поповића, Шерба Растводера, Павла Мијовића, Божидача Шекуларца, Јана Вацлика, Виљема Дентона и Васа Радовића.

Иако тематски разуђена, па у неким сегментима занатски и вриједносно и неуједначена, књига "Црногорске теме" открива зрелог аутора и снажног индивидуалца за којег се понекад чини да су му преуски строги канони историјске методологије. Очигледан списатељски дар код овог аутора је зато често у сукобу са традиционалном стереотипном формом историјског изражавања. Зато ће ово штиво са задовољством читати и они који историјске ликове "оживљавају" на литерарно имагинативан начин, као и они који вјерују у стандардне формуле традиционалне историје. У сваком случају се ради о дјелу кроз које се на најбољи начин најављује повјетарац новог таласа у црногорској историографији.

Др Шербо Расћодер